

immediatament després. La seva mort sobtada als 35 anys impedí tenir un lloc prominent en el nou règim que, a batzegades, s'anava formant.

Amb una curiosa i exhaustiva documentació, Rafel Bruguera ens acompanya pels camins d'una nissaga excepcional. Manca, però, una millor contextualització i una descripció de la seva vinculació amb l'entramat de relacions socials i polítiques d'unes elits socials que, per continuar en la seva posició hegemònica, van protagonitzar el pas de l'antic règim al règim liberal.

Pere Guanter Subirà

Aquy se trubarà ...Llibreta de memòries d'un pagès de Cabanes: Pere Serra i Prim (1820-1889)

Introducció i notes a cura d'Antònia Gimbernat i Gou

Ajuntament de Cabanes, Diputació de Girona, setembre 2022, 154 pàgines

Ens trobem davant d'un llibre d'història local amb una estructura gens tradicional. Diria que està escrit a quatre mans: les memòries estan escrites per Pere Serra i Prim i la forma i redacció per Antònia Gimbernat. Qui era aquest Pere Serra i Prim? Al començament ja hi ha la seva biografia: era el primogènit d'una família de petits propietaris rurals de Cabanes, nascut el 10 d'abril de 1820, segurament a la casa que la família tenia a la plaça del poble. Devia ser una família una mica especial, ja que varen fer que el seu fill aprengués de lletra. Amb la particularitat que, a més, li devia agradar escriure. Per això ens deixa aquests manuscrits. Dues llibretes de

mida quartilla, amb els fulls escrits a dues cares. No hi ha coberta, ni títol, ni número de pàgina. La llibreta gran conté dues narracions capiculades: una crònica històrica centrada especialment en les guerres i fets que passaven al seu entorn i una crònica familiar i més local. La llibreta petita és una senzilla llibreta de comptes de la família, centrada en les collites de raïms i d'olives.

Es pot dir que el mateix Pere Serra i Prim posa títol al llibre. Cada vegada que comença una explicació d'un fet fa servir aquesta expressió: "Aquy se trubara la relació de la guerra dels carlins cumensant lo hañ 1838 ..." , "Aquy se trubara que, del mes de matg de 1843 en aban, el castell de Figueres va esser dominat per 4 banduls ...".

Després de la biografia i genealogia familiar trobem una part extensa i detallada del tema central del manuscrit que són les guerres, principalment les carlines, que varen afectar profundament la vida de Pere Serra, dels cabanencs, i de tots els empordanesos. Mitjançant la lectura de fragments de les memòries, de documents guardats als arxius, principalment a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà, d'actes del Ple de l'Ajuntament de Cabanes, dels llibres parroquials del poble i de retalls de la premsa de l'època, l'Antònia ens porta a resseguir la convulsa història de gran part del segle XIX que va viure el protagonista Pere Serra i tota la gent del seu temps. Així sabem dades molt interessants de com s'organitzava el poble per resistir els atacs dels escamots dels carlins que corrien per tot arreu buscant diners, queviures, cavalls ... o com feien front al pagament dels tributs

imposats pels carlins i pel govern. Pere Serra i Prim es queixa molt sovint de com estan ofegats pels impostos: "... astem aturmantats de mols pagus de huna part y altra...". I ens assabentem de molts aspectes que afectaven el dia a dia dels cabanencs i, per extensió, de tots els altres pobles del voltant. Per exemple: en cas d'alarma, els pagesos que treballaven al camp eren avisats amb trets disparats des de la Torre pels milicians de guàrdia, al moment havien d'abandonar la feina i tornar a casa, llavors es tancaven els portals; tothom havia de contribuir a mantenir en bon estat les fortificacions del poble; també s'havia de contribuir al manteniment de les tropes (en una carpeta guardada a l'ACAE hi ha dotze rebuts de la llenya i l'oli que es van lliurar a l'exèrcit destacat a Pont de Molins: l'oli era destinat a la il·luminació dels dormitoris i també de les quadres dels cavalls del destacament); en el temps que el general Savalls s'acostava a l'Empordà amb tot el seu exèrcit amb la intenció de recaptar contribucions, es va muntar un sistema de guàrdia al castell de Sant Ferran. Quan s'advertís l'apropament de les tropes des del castell es dispararien quatre canonades d'avís.

Dins el contingut de les memòries de Pere Serra i Prim també tenen un pes important les descripcions familiars i socials. Així sabem que al poble va haver-hi una epidèmia de verola (pigota) l'any 1871, durant la qual l'autor de les memòries va perdre la seva dona i dos cunyats. També són abundants les referències als actes i als edificis religiosos: l'església de Sant Vicenç es va començar el 1803, el campanar el 1852; les relacions, no gaire amigables, entre el

mossèn Joaquim Geli i les institucions municipals i els feligresos. El canvi de nom dels carrers (curiós posar "Carrer del Rei Tartana"), ... I així, explicant un fet rere l'altre, podem anar fent-nos una idea bastant real de la societat i dels fets que hi passaven a Cabanes durant bona part del segle XIX.

En una segona part, tenim transcrites les dues llibretes que ens ha deixat Pere Serra Prim. L'autora ha tingut una feina feixuga per transcriure el català no normatiu que es parlava a mitjans del segle XIX. No obstant això, es manifesta com una llengua viva, rica en expressions i frases fetes ... com si sentís sim parlar Pere Serra a cau d'orella. A la segona llibreta, trobem les dades sobre les collites d'olives (de 1856 a 1888) i les collites de raïms (de 1843 a 1886). És curiós que no ens parla de cap altra collita, ni de cereals, ni hortalisses... Segurament perquè només eren aquests dos productes que la seva família comercialitzava. Fa referència a nombroses malalties que pateixen aquests cultius, com la fil·loxera " ... despues de la filusera , que 3 años a qens rodeja, muchas viñas estan perdudes ...".

Per acabar i per ratificar les paraules de Pere Serra, Antònia Gimbernat ens deixa les actes del Ple de l'Ajuntament de Cabanes des del 1856 al 1876.

D'aquesta manera, explicant la història petita dels nostres pobles, podem conèixer les nostres arrels i comprendre millor d'on venim, on som i on volem anar. L'Antònia ha contribuït que tinguem consciència que els nostres petits municipis, tots junts i cadascú amb les seves particularitats, hem fet i fem la gran història del nostre país.

M. Dolors Padrós i Fulladosa